

Ildsjelen

Mannen mot

h

Øyhusene

Erling Okkenhaug vil ha ord som *trivelig* og *koselig* inn i debatten om våre bysentra. Pengesterke utbyggere og kasselignende høyhus har fått sin fiende.

RISØR/OSLO (VG) Hva i all verden er galt med Kardemomme by? Det er spørsmålet for Erling Okkenhaug. Nå skal han lage Hundremeterbyen.

En grå Subaru Forester legger seg i innerste fil. Kruser i temmet tempo forbi Texaco-stasjoner, nypløyde åkre og industribygninger – eller «volumer» som Erling Okkenhaug ynder å kalle bygninger over Kardemomme by-størrelse. Vi kjører ut av Oslo, mot Risør, der en utbygging av sentrum truer den sørlandshvite estetikk.

Året er 1985. Okkenhaug er midt i karrieren. Reklame- og informasjonsmannen. Oppdraget er å lage brosjyrer om Oslo kommunes planer for utbyggingen av Grønland og Vaterland. Opp av jorden skyter Oslo Plaza, bussterminalen, Galleri Oslo og Oslo City. Erling ser på tegningene, studerer dem – får det liksom ikke til å stemme. Disse bygningene, dette uttrykket, skal det være det første folk møter når de ankommer byen? Han griper telefonen. Til arkitektene, til byplanleggerne, til politikerne. Hva skal jeg skrive? Hva vil dere egentlig med dette?

– Det var forstemmende. Vi snakket ikke samme språk. Svarene deres handlet om linjer og akser, kvadratmeter og utnyttingsgrad. Ingen kunne fortelle meg det jeg mener er essensen i byutvikling: Hva gjør denne arkitekturen med menneskene som beveger seg her? Er dette gode steder å være? Da jeg skjønnte at de ikke syntes det var viktige spørsmål, ble jeg fryktelig trist – og provosert. Hvorfor i all verden har de denne viktige posisjonen når de ikke tenker på hva de kan levere til menneskene, til fellesskapet?

– *Det forandret deg?*

– Ja, jeg gjorde ferdig jobben. Men det ble et veiskille. Det gjorde det.

For landet generelt og Oslofolk spesielt ble Okkenhaug kjent for sin kamp for å frigjøre havneområdet i hovedstaden. Den gangen var ikke Oslos sjøsida bestemt for opera og boliger, men for å bli containerhavn.

«Humanøkologi» kaller han saken han brenner for. Hvorfor er det ingen som tar vare på humanismen i miljøene vi beveger oss i? Hvorfor er det ingen som spør filosofer, samfunnsvitere og helsepersonell når nye områder planlegges? Sykepleiere har jo sort belte i omsorg for mennesker. De har ett og annet å lære planleggere og pengettelende utbyggere, mener Erling.

Bakteppet for engasjementet var en lykkelig barndom i den gamle bydelen Møllenberg i Trondheim. Bygårder i tre som hvilte seg mot hverandre, dører som skjulte nye eventyr, bakgårder der det alltid skjedde noe. Smale, brolagte gater og plass for både vindskeive liv og vindskeive hus og sliten plank.

– Det bygges ikke slik i dag, dessverre. Har du noen gang hørt arkitekter bruke ord som *koselig*, *trivelig*, *hyggelig*?

HER SKAL DET BYGGES: På Holmen, og her i Flisvika, kommer nye bebyggelse opp. For Okkenhaug er det viktig at det harmonerer med sentrumsbebyggelsen bak.

Sånne ord og kvaliteter som er viktige for folk? Kardemomme by er et skjellsord. Hva er galt med Kardemomme by? Det er både tårn og variert bebyggelse der.

Han ler for seg selv. Må gå god for høyhuset i Kardemomme by. Tårnet til Tobias. Erling Okkenhaug blir ofte benyttet som stemme i kampen mot høyhus. Paradoksalt nok bor han i toppen på en ni etasjers blokk på Majorstua. Helt opp til 15 etasjer kan han strekke seg når det gjelder høyder visse steder i Oslo, men der er det stopp.

– En ting er høyden, en annen ting er bredden – selve volumet. Hva skjer på gateplanet når husene er så brede, og bare har ett inngangsparti? Ikke nok med at de kaster skygger, solen ikke kommer ned og den nordiske vinden suser rundt hjørnene. På gateplan skjer det ingenting.

Pappkoppen fra Kaffebrenneriet trekkes ut av holderen på bilen. Om Møllenberg var barndommens paradiset, er Grünerløkka voksenlivets svar på det Okkenhaug mener er gode byrom med sine bakgårder, parker og yrende gatelev.

Erling Okkenhaug har en broket forsamling venner med fellestrekk «engasjement». Noen

har penger, andre har det ikke. Vi er på vei til Risør, for å treffe Norges eneste RV-ordfører, Knut Henning Thygesen. Det er planer om utbygging av byens indrefilet «Holmen» som bringer oss dit. Andre venner er investor Petter Olsen og Prins Charles, Hans Kongelige Høyhet Prinsen av Wales. Som sin norske venn er Charles lysende opptatt av arkitektur og byutvikling. Erling er med i flere av nettverkene hans, blant annet «Vision of Europe». Ved siden av kronprinsparet var Okkenhaug en av de få nordmenn som ble invitert i bryllupet til prinsen og Camilla Parker Bowles.

– Prins Charles er en av de modigste mennene jeg vet om. Engasjerer seg i økologisk landbruk, alternativ medisin, arbeidsledighet og stedsutvikling. Det er ikke enkelt for en mann i hans posisjon. På en måte er han et ideal.

Vi svinger inn i den hvite by. Det sørlandshvite sentrum er fredet ned til den minste vindussprosse. Selv for en Okkenhaug kan det bli til de grader strengt. Unntaket er Holmen og Flisvika. Begge sentrumsområdene har vært regulert til industriformål. Nå er det nye tider. Industrien er nedlagt, byg-

FAKTA Erling Okkenhaug

ALDER: 56
YRKE: Fotograf, selger, forfatter, inspirator og aktivist. Selv liker han å kalle seg idéregistrator, en som hjelper folk å realisere ideene sine. Grunnlegger av Allgrønn, forum for humanøkologi.
SIVILSTAND: Samboer med Hanne Kristoffersen. Stolt medeier av kongepuddelen Diva.
ILDSJEL-ERFARING: Siden 1990 har Allgrønn engasjert seg i utbyggingsprosjekter i over 20 norske byer og steder, og kjempet mot det de kaller ufølsom og uhøflig byggevirkoshet. I Oslo lyktes de i å redde et av byens mest attraktive havneområder fra å bli lager for containere. Allgrønn er basert på idealisme fra deltagerne i nettverket, og samarbeider med lokale krefter for å forankre holdningene og idealene der de hører hjemme – på det aktuelle stedet og i den aktuelle byen.
MER INFORMASJON:
www.allgronn.org

◀ **ERLING KJEMPER:** – Ikke ødelegg den hvite perlen av en by med høyhus og arkitektur som ikke hører hjemme her.

ningsmassen er skjæmmende og folk er lei av at det ikke skjer noe.

Ingen vet helt hva som planlegges på Holmen. Det snakkes om like blokker, hoteller og rådyre leiligheter. Erling har med seg bilder av hvordan det er blitt i Kragerø og Son etter at det Okkenhaug karakteriserer som spekulanter, har bygd ut verdifulle kaikanter. Det ligner ikke mye eksisterende bebyggelse.

– Risør har ikke pengene, men de har det visuelle. Det er helt unikt. Nå må de ikke kaste det bort.

Erling Okkenhaug vant kampen mot containerhavnen i Oslo. Ikke alene, men som ledende i bevegelsen Allgrønn var han en drivende kraft. Det gikk ikke en dag uten at han var i radioen, hadde skrevet et leserinnlegg eller stilte i en debatt. Det kostet ham ti år, leiligheten sin på Hovseter, som han måtte selge for å holde liv i seg selv, og mange illusjoner om politikere og demokrati.

– Det handler om at de ikke gjør jobben sin, ikke setter seg grundig nok inn i sakene, filosoferer han.

– Og det handler om at vi ikke har et system som ivaretar demokratiet. Her i landet er det klar – ferdig – for sent.

VEKTERENS RØST: Når turistene inntar en diskusjon med Erling Okkenhaug om

– En utbygger som gjerne vil tjene raske penger, kommer med en tomt til noen eiere, for eksempel en kommune. Så legger de frem planer med mest mulig bygning på minst mulig plass. De sier ikke alltid hvorfor, men det er jo for å tjene mest mulig penger, selvfølgelig. Så frister de kommunen med arbeidsplasser som vil komme i byggeperioden og nytt liv på et sted der det sannsynligvis er nødvendig. Når de folkevalgte, naboene eller velforeningen får høre om prosjektet, er det allerede for sent. Eierne av tomten har latt seg besnære, og når det ikke finnes andre alternativer... Da blir det sånn. Klar – ferdig – for sent.

Den ruvende skikkelsen duver bortover Storgata. Jakkeskjøtene danser. De hvite hårtustene krøller seg mot himmelen. Det er ikke langt fra dystre dommedagsprofetier til lutter glede.

– Er det ikke vakkert, kommer det med et entusiastisk nikk mot den hvite sentrumsbygningen av trehus.

Han er tross alt en høflig, prat-som og glad optimist. På stein-

den hvite by, kler bypatriot John Thomas Axelsen på seg vekterkostymet og beretter om Risørs historie. Han tar gjerne hvordan byen bør videreutvikles.

brygga sitter redaktør av Aust Agder Blad, Rolf Røisland, med en kopp kaffe og en pauserøyk med det hvite avishuset i ryggen.

– Vi liker ikke Oslo-folk som kommer hit og forteller oss hvordan vi skal gjøre det. Da blir vi skeptiske med én gang. Helst vil vi komme med ideene selv, halv-spøker redaktøren.

Erling flirer med, men er klar over at det er helt tilfelle. 20 år som aktivist har lært ham at ideene må være gode nok til å leve sitt eget liv, og at aktive privatpersoner kan skygge for de gode ideene. Han prøver å ligge lavt – er rådgiver og jobber gjerne i kulissene. Planen neste år er å bruke mesteparten av tiden på å holde kurs i det som Allgrønn har destillert ned til «Håndbok for naive idealister». I tillegg skal han lage «Hundremeterbyen» – få designere, tenkere og arkitekter til å lage en modell av den ideelle byen. Hodet er sprutfull av ideer, insisterer han.

– Hva er det egentlig som driver deg?

– Han blir alvorlig et øyeblikk.

– Det skapende har alltid vært en viktig drivkraft for alt jeg har gjort. For en urolig sjel er engasjementet forløsende, det er en slags meditasjon å være opptatt av noe.

– Så du blir like engasjert, enten utbyggingen skjer i nabolaget eller på et småsted du aldri kommer til å være?

– Faktisk, ja. Jeg blir så personlig indignert over hvordan folk blir behandlet. Jeg er en følsom sjel.

Tekst:

ASLAUG TANGVALD-PEDERSEN

epost: aslaug.tangvald.pedersen@vg.no

Foto: NICOLAI PREBENSEN

epost: nicolai.prebensen@vg.no

ORDFØREREN OG ERLING:

Allgrønn og Erling Okkenhaug samarbeider med lokale krefter. I Risør er ordfører Knut Henning Thygesen en samtalepartner.

7 kjappe

1. På søndager pleier jeg å... gå tur med Diva
2. Hvis jeg hadde tid, ville jeg... tatt meg god tid.
3. Jeg angrer... som Edith Piaf: ingenting.
4. Mennesket som har engasjert meg mest er... Jan Erik Vold. Han er kulturperson som bryr seg.
5. Jeg blir motløs av... arroganse.
6. Du ser meg aldri i demonstrasjonstog for... arkitekters brudd og kontraster i sårbare miljøer.
7. På gravsteinen min skal det stå... «Gi aldri opp».

Håndbok for naive idealister

1. Vær tydelig på hva saken handler om.
2. Sørg for å få mange allianser.
3. Lær deg så mye som mulig om motparten og deres argumenter.
4. Vær bevisst på din egen bruk av tid og penger. Ingen er tjent med at du blir utbrent.
5. Hold orden i arbeidet. Arkiver.
6. Pass på egen integritet og eventuelle bindinger til saken.
7. Jobb med fagfolk. Dokumenter så godt det lar seg gjøre.
8. Gi motstanderne mulighet til å endre standpunkt uten å tape ansikt.
9. Hold ut, men vær hensynsfull med dem du jobber sammen med. Kampen er lang...
10. Mobiliser krefter mot slutten. Der står ofte det avgjørende slaget.

Kilde: Erling Okkenhaug/Allgrønn